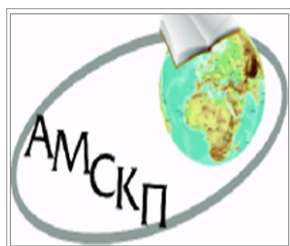

**АКАДЕМІЯ МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА
З КРЕАТИВНОЇ ПЕДАГОГІКИ "ПОЛІССЯ"
ЖИТОМИРСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА**

КРЕАТИВНА ПЕДАГОГІКА № 11

Науково-методичний журнал

Житомир — 2016

Креативна педагогіка: [наук.-метод. журнал] / Академія міжнародного співробітництва з креативної педагогіки "Полісся". – Житомир, 2016. – Вип.11. – 154 с.

Засновник: Академія міжнародного співробітництва з креативної педагогіки "Полісся";
Житомирський державний університет імені Івана Франка

Редакційна колегія:

- Н.Г. Сидорчук** – доктор педагогічних наук, доцент (головний редактор);
О.А. Дубасенюк – доктор педагогічних наук, професор (заступник головного редактора);
Д.В. Чернілевський – доктор педагогічних наук, професор (заступник головного редактора);
О.В. Вознюк – доктор педагогічних наук, доцент (відповідальний секретар);
Д. Аргіропулос – доктор у галузі педагогіки, професор (Італія);
І.Д. Бех – доктор психологічних наук, професор, дійсний член НАПН України;
М.Б. Євтух – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член НАПН України;
Н.Г. Ничкало – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член НАПН України;
П.М. Таланчук – доктор технічних наук, професор, дійсний член НАПН України;
О.С. Антонова – доктор педагогічних наук, професор;
К.Й. Артамонова – доктор педагогічних наук, професор (Росія);
Л.В. Барановська – доктор педагогічних наук, професор;
М.І. Лазарєв – доктор педагогічних наук, професор;
Е.В. Лузік – доктор педагогічних наук, професор;
О.С. Місечко – доктор педагогічних наук, професор;
Л.І. Морська – доктор педагогічних наук, професор;
Г.П. Новікова – доктор педагогічних наук, доктор психологічних наук, професор (Росія);
О.М. Олексюк – доктор педагогічних наук, професор;
Г.В. Онкович – доктор педагогічних наук, професор;
Т.І. Петракова – доктор педагогічних наук, професор (Росія);
С.М. Рєдліх – доктор педагогічних наук, професор (Росія);
П.Ю. Саух – доктор філософських наук, професор;
Н.А. Сейко – доктор педагогічних наук, професор;
С.П. Семенець – доктор педагогічних наук, професор;
І.І. Смагін – доктор педагогічних наук, професор;
М.І. Томчук – доктор психологічних наук, професор;
В.В. Ягупов – доктор педагогічних наук, професор;

Для викладачів, аспірантів, науковців і керівних працівників освіти та навчальних закладів.

Статті друкуються в редакції авторів.

Видається за рішенням Президії Академії міжнародного співробітництва з креативної педагогіки "Полісся" (протокол № 2 від 08. 12. 2016 р.); вченої ради Житомирського державного університету імені Івана Франка (протокол 7 від 15. 12. 2016 р.).

Видання зареєстровано в Міністерстві юстиції України. Свідоцтво Серія КВ № 18274-7074ПР від 01. 11. 2011 р.

Адреса редакції: вул. Велика Бердичівська, 40, м. Житомир, Україна, 10008
E-mail: sydorchukng@ukr.net

Колесник Н.Є. ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ДО ВИКЛАДАННЯ УРОКІВ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ ЗАСОБАМИ ДИЗАЙН-ПРОЕКТІВ.....	86
Колеснікова І.В. РОЗВИТОК МЕДІАТВОРЧОСТІ ПЕДАГОГІВ В ЗАКЛАДАХ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ.....	93
Марущак О.М. ПОНЯТТЯ КОМПЕТЕНТНОСТІ У ПЕДАГОГІЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ	97
Миколаєнко Н.М. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПОБУДОВИ МОДЕЛІ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ РЕДАКТОРІВ ДИТЯЧИХ ОСВІТНІХ ВИДАНЬ У ПРОЦЕСІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ	109
Москаленко А.М. ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ ГУМАНІЗАЦІЇ ТА ГУМАНІТАРИЗАЦІЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ДЛЯ СУЧАСНОЇ ОСНОВНОЇ ШКОЛИ	115
Павленко В.В. КРЕАТИВНІСТЬ: СУТНІСНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПОНЯТТЯ	120
Піддубна О.М. ХУДОЖНЬО-ТВОРЧА ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА ПРИ ВИКОНАННІ НАЧЕРКІВ	131
Сліпчишин Л.В. РОЗВИТОК ФАХОВОГО ШКІЛЬНИЦТВА ЗАХІДНОЇ УКРАЇНИ В УМОВАХ НЕЗАЛЕЖНОЇ ПОЛЬЩІ (1918-1939).....	138
Слоньовська О.Б. РОЗВИТОК ПОЛІКУЛЬТУРНОЇ ОСВІТИ УЧИТЕЛІВ ГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ.....	147

the effective visual means in teaching Drawing and Painting to students. The characteristics of building sketches as the basis for analytic and creative drawings and paintings are revealed. General-to-specific and specific-to-general patterns of sketching are analyzed. Features of sketching, its stages, aims, techniques and materials are described. It is noted that graphic materials possess specific graphic properties. Sketching promotes the development of observation skills, skills to acutely and accurately grasp the most important and to reject minor details, to holistically view life and image, to master visual tools. As a prerequisite for students' professional development, expression of their interests and ideas, sketching is also defined as the basis for prospective fine arts teachers' training.

Key words: *teacher of fine art, sketch, professional training, art and creativity, artistic discipline.*

УДК 37.013.74: 37.014.5

Сліпчишин Л.В.,

к.пед. н., с.н.с, доцент,

Львівський НПЦ ПО НПУ ім. М.П.Драгоманова

lida.slipchyshyn@gmail.com

ORCID ID: orcid.org/0000-0001-9159-9458

(032) 275-29-91

Львів, Україна

РОЗВИТОК ФАХОВОГО ШКІЛЬНИЦТВА ЗАХІДНОЇ УКРАЇНИ В УМОВАХ НЕЗАЛЕЖНОЇ ПОЛЬЩІ (1918-1939)

У статті проаналізовано зміни в польській системі освіти 1918-1939 років, що відбулися внаслідок її реформування. Розглянуто вплив змін в освіті на розвиток фахового шкільництва в Східній Галичині. Показано ставлення до цих змін українських педагогів, які відзначали позитивний вплив нової структури освіти на її якість. Представлено статистичні дані про функціонування фахових шкіл у Речі Посполитій та Львівському воєводстві. Наведено приклад заснування і функціонування однієї з найстаріших фахових шкіл в Західній Україні, який ґрунтується на віднайдених історичних джерелах.

Ключові слова: *Західна Україна; кваліфікований фахівець; польський період (1918-1939); система освіти; фахове шкільництво.*

Вступ. Сьогодні в Україні відбувається кардинальна перебудова системи професійної освіти та навчання, яка має відповідати фундаментальним засадам, закладеним у законах щодо функціонування різних ланок освіти. Рушійною силою будь-яких змін в освіті є потреба знайти ефективнішу модель, зважаючи на актуальність та перспективні потреби. У цьому контексті актуальною потребою є вивчення специфіки та особливостей формування освітньої системи не лише в інших країнах, але й вітчизняний досвід її розвитку в регіонах, які відрізнялися суспільно-політичними та історичними умовами. До таких регіонів відноситься Західна Україна, в якій на якісний рівень освіти населення вплинули різні історичні періоди, зокрема той період, коли Східна Галичина (Західна Україна) входила до складу незалежної Польщі (1918-1939 рр.). Цей період був пов'язаний з пошуком ефективної моделі освітньої системи в Польщі, зокрема фахового шкільництва.

Проблеми формування освіченої верстви населення, розвитку фахового

шкільництва в Польщі, зокрема в Західній Україні (Східній Галичині), активно вивчали і сьогодні досліджують вітчизняні та зарубіжні науковці, зважаючи на їх різні аспекти. Українські вчені (М. Боровський, З. Гіптерс, Г. Занік, Я. Камінецький, Г. Субтельна, Є. Храпливий, Я. Ярема, Л. Ясінчук) у своїх працях приділяли увагу не лише освітнім питанням, але й соціально-економічним проблемам українського населення, ролі українських громадських організацій в розбудові фахового шкільництва; польські вчені (Ю. Мйонсо, З. Осінський, Й. Садовська, С. Скшиван та ін.) досліджували проблеми становлення і розвитку фахового шкільництва в міжвоєнній Польщі. Проте у цих працях недостатньо розглянуті регіональні особливості розвитку фахових шкіл, які суттєво впливали на підготовку кваліфікованих кадрів для потреб регіонів.

Мета статті – показати розвиток фахового шкільництва в Західній Україні, коли вона протягом 1918-1939 років входила до складу Польщі (Речі Посполитої).

Завдання статті: аналіз змін в польській системі освіти 1918-1939 років, що відбулися внаслідок її реформування; вивчення впливу реформування на розвиток фахового шкільництва в Польщі та Східній Галичині; виявлення стану розвитку мережі фахових шкіл у Львівському воєводстві.

1. Стан фахового шкільництва в Польщі до реформування освіти

Із перших років незалежності у Польщі проводилась відбудова польської освітньої системи. У першу чергу цей процес торкнувся загальної освіти, але згодом і фахового шкільництва, адже з 1919 р. почали масово з'являтися приватні фахові школи різних типів. Оскільки професійне навчання потребує великих фінансових витрат, пов'язаний з організацією майстерень, у державному секторі такі школи з'являлися рідше. Тому держава надавала деяким новим і вже існуючим приватним фаховим школам дотацію, переважно це були школи технічного і сільськогосподарського профілів. Станом на 1923 р. у державі було 850 фахових шкіл і курсів, у яких навчалось 84 тис. осіб. Але ця кількість навчальних осередків не відповідала бажанням населення і потребі промисловості [11, с.19-20]. Було багато молоді і навіть дорослих, які з різних причин не мали фахової освіти, щоб працювати на підприємствах. Існувала велика потреба у так званих доповнювальних фахових школах, завдяки яким вирівнювався рівень професійних знань і вмінь учнів. Відповідно до Закону від 14.05.1923 р. із спеціального податку, який зобов'язані були платити промислові та торговельні підприємства, 50% коштів передавали місцевій владі для потреб фахових шкіл, 30% йшло в Міністерство віровизнань і освіти, решта – на потреби вищих технічних і торговельних закладів. Розмір спеціального податку не мав перевищувати 25% від квоти промислового податку, який був визначений для сплати [9, с. 74].

До викладачів ставилась вимога добре знати теорію фахової підготовки, в той час, як серед них було досить багато тих, хто не мав взагалі практичних навичок і педагогічної кваліфікації. Через велику свободу в методиці навчання, яка дозволялась на той час, кожен заклад самостійно визначав зміст навчання і структуру програми.

На початку 30-х рр. ХХ ст. найбільшою проблемою була відсутність цільної системи фахового шкільництва, яка б відповідала потребам суспільства і була добре узгодженою із загальною освітою. Тому старі школи функціонували в тих статусах, які вони мали в часи поділу, а нові переважно створювались товариствами та приватними особами і працювали відповідно до статутів, розроблених Міністерством віровизнань і освіти. Головними типами шкіл Міністерство визнало: технічні, ремісничо-промислові, підготовки майстрів, сільськогосподарські, торговельні та жіночі школи в різних напрямках підготовки. [11, с. 186-187].

Технічні школи поділялись на вищі та основні, які готували працівників нагляду для будівництва, залізниці, землевпорядкування, меліорації, текстильного виробництва, промисловості. До основної технічної школи вступала молодь після закінчення неповної

середньої школи; навчання тривало 4 роки; школа не проводила екзамену на зрілість; для отримання диплому техніка необхідно було пропрацювати на підприємстві 2 роки. У той час, як до вищої технічної школи брали випускників шостого класу 8-річної загальноосвітньої гімназії; навчання тривало 3,5 роки; екзамен на зрілість теж не здавався. У будь-якому разі для продовження навчання у вищій школі після закінчення технічної школи необхідно було здати екзамен на атестат зрілості екстерном у середній загальноосвітній школі.

Мережа ремісничо-фахових шкіл була зорієнтована на відмінності в початковій освіті вступників (4-7 класів неповної середньої школи). Вони готували фахівців в основному 3 роки: кравців, столярів, шевців, фабричних робітників для металевої, електротехнічної та інших галузей. Школа майстрів і наглядців давала теоретичну і практичну підготовку для працюючих, які вже мали статус челядника і кількарічну практику, тому навчання тривало переважно 2–3 роки. Таких шкіл було небагато. Станом на 1926 р. в усій Польщі їх було 14, де навчалось 765 осіб. Найслабшою ланкою фахового шкільництва були сільськогосподарські школи, в яких навчання тривало 11 місяців, випускались в основному інструктори з організації сільського господарства для сільської державної адміністрації, сільських шкіл, громадських сільських діячів. Найбільш розбудованою ланкою фахового шкільництва були торговельні купецькі школи, що готували працівників для роздрібної торгівлі, та середні школи, що готували майбутніх конторських працівників [11, с. 187-188].

2. Реформування у 30-х роках освітньої системи в Польщі

Починаючи з 1933 р., Головне статистичне управління Польщі почало випускати окремі видання, присвячені розвитку системи освіти, оскільки актуальною була потреба знати її результати, а також закласти основи для подальшої статистики в галузі освіти. У статистиці поділ учнів фахових шкіл проводився за такими напрямками: *за галузями* (гірничий, мінеральний (мінеральні багатства), металевий, механічний, хімічний, текстильний, шкіряний, деревний, споживчий, одягу, будівельний, художній та інші специфічні фахи); *за формою власності* (державні, приватні, на місцевому бюджеті), *за рівнем освіти* (нижчий, середній двох рівнів і вищий). Як показали статистичні дані, станом на 1930/31 н.р. найменше учнів навчалось за кошт місцевого самоврядування (2518 осіб), а за держаний і приватний – майже порівну (11810 і 11177 осіб), у деревообробних школах навчалось 1937 учнів, в художніх – 833 [14, с. 67-69]. Ще у 1927 році вперше було надруковано список фахових шкіл, до якого входило 355 чоловічих шкіл, які готували для 62 фахів, і 436 жіночих шкіл для 36 фахів [13]. Як показала практика відкриття фахових шкіл при підприємствах, всупереч очікуванням їх було небагато.

Оскільки в Речі Посполитій основними ініціаторами відкриття фахових шкіл були підприємці та громада, то у цьому процесі брали участь і національні меншини, зокрема, українська та єврейська, які були найактивнішими. Цю активність відзначали не лише українські, але й польські дослідники. Роботу з організації українських фахових шкіл в Галичині у період 1922-1939 рр. очолило Товариство «Рідна школа» при тісній співпраці з Товариствами «Просвіта» і «Сільський господар», Союзом українок і Ревізійним союзом українських кооперативів [2, с. 89]. Вони дбали не лише про те, щоб українська молодь усвідомлювала потребу вчитись, але й розуміла необхідність пізнати «основи рідного стилю ремесла», тоді й нація не пропаде [6, с. 6].

З розвитком економіки в державі все частіше порушувалось питання щодо професійної кваліфікації працівників взагалі, тому увага працедавців зверталася на те, в якому закладі випускник здобув професійну освіту. Фахова школа виконувала важливу суспільну функцію, але її якість викликала сумнів, що пояснювалось меншою зацікавленістю населення і влади до неї у порівнянні з загальною освітою. Фахова освіта

була набагато дорожчою для суспільства, що стало стримуючим чинником для керівництва освітою [10, с.93].

У Законі про систему освіти від 11.03.1932 р. фаховій освіті було присвячено 12 статей. Цим законом розпочиналася реформа освіти взагалі, а її творцем був Януш Єнджеєвич (міністр освіти 1931-1934 рр.). Фахова освіта складалася з таких організаційних структур: *фахові школи* – школи доповнювальні, школи професійного пристосування, фахові школи основного (засадничого) типу (нижчі, професійні гімназії, професійні ліцеї, школи майстрів і наглядчів); *професійні курси*.

Важливою ланкою цієї системи були доповнювальні школи, основним завданням яких було залучити молодь, яка вже мала шкільну освіту, була молодша за 18 років і ніде більше не навчалась. Така молодь переважно працювала в майстернях, але потребувала теоретичних професійних знань, що повинно було вплинути на її кваліфікацію. Програма таких шкіл базувалася на першому або другому рівні неповної середньої школи, а навчання тривало три роки у вечірній час [11, с. 191-192].

Найкоротший термін навчання передбачався в школах фахового пристосування, куди брали усіх бажаючих, незалежно від того, яку школу закінчив, і без вікового обмеження. Мета таких шкіл – дати елементи професійних знань для введення в професію. Термін навчання регулювався залежно від попередньої професійної практики.

Навчання у фахових школах основного типу було наближене до системи загальної освіти і пов'язувалось з відмінностями у професійних завданнях майбутніх фахівців:

1. *нижчі* – приймали молодь від 13 років, яка мала закінчений перший рівень неповної середньої освіти; характер навчання суто практичний; тривалість навчання залежно від професії 2-3 роки; готували виконавців ручних робіт;

2. *фахові гімназії* – приймали молодь від 13 років; фахова підготовка включала практичну і теоретичну частину, беручи до уваги і сферу загальної освіти; програма навчання базувалась на другому або третьому рівні програм неповної середньої освіти і розгалужувалась залежно від професії на 2-4 роки; готували робітників, які працювали з механізмами, машинним обладнанням;

3. *фахові ліцеї* – нова структура, яка давала підготовку для продовження навчання у вищих школах, куди раніше вступали лише випускники загальноосвітніх шкіл; приймали молодь від 16 років; тривалість навчання залежно від професії 2-3 роки; готували працівників, організовуючих процес виробництва [11, с. 194-194].

Українські педагоги в основному позитивно поставились до нового устрою освіти, тому вже в 1932 році Товариство «Рідна школа» видало невелику брошуру, в якій були зібрані витяги із Закону про устрій освіти, інструкції та різна інформація щодо адаптації існуючих і створення нових навчальних закладів [12]. Ця брошура розповсюджувалась серед українських педагогів із метою запровадження в практику основних засад нового закону.

Виділення у фаховій освіті гімназій і ліцеїв переслідувало не лише її удосконалення і зближення із загальною освітою, але й тактичну мету – пропагування в певному сенсі елітної фахової освіти. Наголошувалось також на ролі в цих закладах виховної та загальнокультурної функції. Деякі положення закону щодо змін в професійній освіті критикували представники цієї ланки освіти. Зокрема, представники ремісництва виступали проти створення фахових шкіл нижчого рівня. На їх думку, ремісничі майстерні та доповнювальні школи забезпечують таку ж підготовку, як і нижчі фахові школи. Крім того, вони боялися конкуренції з боку шкільних майстерень [10, с. 113].

Щоб провести реформу професійної освіти, необхідно було навести порядок у визначенні професій і фахів. Це дало б можливість на підставі інформації щодо вимог до фахівців різних професій, кількості робочих місць, структури праці, методів праці тощо

вияснити, який тип фахової школи може все це узгодити. За розпорядженням міністра Міністерства віровизнань і освіти від 21.10.1933 р. у кожному профілі підготовки були визначені фахи і назви шкіл. Відповідно до нової класифікації фахові школи поділялись за галузями економіки, профілями і видами [12].

Школи промислового спрямування, де забезпечувались:

- гірничий профіль (гірничі, нафтодобувні);
- металевий (металургійні та ливарництва, загальнономеханічні, дрібної механіки, гравірувальні, ювелірно-золотарські);
- електричний профіль;
- деревообробний (лісового господарства, столярні, бондарські, колодійські, кошикарські);
- шкіряний (шкіряно-лайкового виробництва і вичинки хутра, фарбування і викінчування хутра);
- текстильний (прядильні, ткацькі, мереживно-вишивальницькі, трикотажні, фарбувально-викінчувальні);
- паперовий профіль;
- гумове виробництво;
- мінеральний (керамічні і скловиробництва, цементного і бетонного виробництва, вапнярські);
- хіміко-технологічний профіль; будівництва і мірництва (наземного будівництва, будівництва доріг, водного будівництва і меліорації);
- комунікаційний (водіїв автомобілів, залізничних машиністів, повітроплавання, морехідні); споживчий (цукрового виробництва, борошномельні, хлібопекарські, кондитерські, м'ясопереробні, виробництва консервів, молокопереробні, ферментаційного виробництва);
- галантереї (шкіргалантереї та шорництва, забавкарства, переплетні, шпалерні);
- поліграфічний (графічного ремесла, фототоварів);
- кінематографічний профіль; музичних інструментів (виготовлення фортепіано і піаніно, лютень, духових інструментів);
- косметичний (косметики, перукарства).

Торговельні школи забезпечували купецький, адміністративно-торговельний профілі.

Сільськогосподарські школи забезпечували сільськогосподарський профіль (сільськогосподарські, сільських господинь); городництва; лісовий профіль.

Школи домогосподарювання забезпечували профілі родинного, збірного (суспільно-виховного господарства, готельного господарства, гастрономічного господарства, санаторно-дієтичного господарства).

У 1934 році стараннями Державної комісії фахової освіти була опублікована праця «Матеріали щодо організації професійної освіти», в якій аналізувалась ситуація на ринку праці, в галузях економіки і в професійній освіті з урахуванням основних осередків, процесу виробництва, характеру праці, психофізичних якостей майбутніх фахівців, пропонувалися зміни, реалізація яких мала завершитись остаточно в 1938/39 навчальному році. В результаті аналізу вияснилося, що для багатьох видів шкіл гімназійний і лицейний організаційні типи не підходять через специфіку праці.

Зокрема, це стосувалося тих професій, які потребували більше практичної підготовки (кухарі, взуттєвики, чоловіче кравецтво тощо), а також для деяких профілів – швейного, галантерейного, поліграфічного, сільськогосподарського. Деревообробні ліцеї були замінені на ліцеї лісового господарства. З точки зору організації навчання більшість професійних гімназій не передбачали спеціалізації на старших курсах, а школи лицейного типу об'єднували споріднені напрями підготовки.

Детальне вивчення нової класифікації показує, що художній профіль не був виділений, а види шкіл з художньою орієнтацією розпоросені по різних профілях. Наприклад, ювелірно-золотарська школа потрапила до металевого профілю шкіл промислового спрямування, забавкарська школа – до галантерейного, креслярсько-рисуноків школи – до поліграфічного і т.д.

На підставі статей 54 і 60 Закону про структуру освіти зміни в професійній освіті мали бути проведені до 1938 року, включаючи 6 років підготовки і 3 роки організації процесу. Протягом трьох організаційних років змінювались назви шкіл, впроваджувались нові статuti і навчальні програми. У суспільстві в позитивний бік змінилося ставлення до професійної освіти, перш за все завдяки новим організаційним структурам – професійним гімназіям і ліцеям. Було видано розпорядження про те, до яких вищих закладів і на яких умовах можуть вступати випускники професійних гімназій і ліцеїв [11, с. 208-209].

Оскільки 30-роки були нелегкими для економіки Речі Посполитої, а впровадження нової освітньої реформи показало, що можливості доповнювальних шкіл у даній ситуації ще не були вичерпані, і надалі актуальною залишалась потреба створення шкіл різних моделей: загальнопрофесійних (спільне навчання молоді, що вивчає різні професії), спеціальних, чоловічих, жіночих, коедуційних. Для створення школи достатньо було мати щонайменше 30 кандидатів. Найкращою моделлю була визнана спеціальна, за якою профіль школи відповідає профілю професії. Закон від 29.03.1937 р. поклав обов'язок створення таких шкіл на місцеву владу, а держава мала покривати 2/3 коштів на її утримання. Від 1921/1922 до 1938/1939 навчальних років кількість таких шкіл в Речі Посполитій зросла з 197 до 641, а кількість учнів – з 17697 до 120300 [10, с.210-213]. Це рішення дало можливість враховувати регіональні потреби та своєчасно їх задовольняти, без зростання соціальної напруженості.

3. Регіональний аспект впровадження освітньої реформи та її вплив на розвиток фахового шкільництва у Львівському воєводстві

У грудні 1920 року польський уряд скасував територіальну відокремленість Галичини, і з вересня 1921 року ці землі підпали під єдиний для всієї держави поділ на воєводства, повіти і гміни. Історична назва Західної Галичини «Східна Малополюща» з центром у Кракові поширився на всю Галичину, тобто термін «Східна Галичина» офіційно перестав використовуватися. А на території Східної Галичини були утворені три воєводства – Львівське, Станіславське, Тернопільське і Волинське [1, с. 637].

Станом на червень 1936 року в Львівському воєводстві було 58 доповнювальних шкіл, всі вони були громадськими (прилюдними). Так, з них у Львові було 7, у Бориславі – 3, у Дрогобичі – 3, у Перемишлі – 3, у Яворові – 1, у Янові – 1, а також по одній в Бібрці, Комарно, Мостиськах, Рудках, Самборі, Старому Самборі, Сокалі, Винниках і Жовкві [7, с. 331-332]. Відомо, що Янівська доповнювальна школа працювала у 1934-1938 рр. [4; 5]. Міста Борислав, Дрогобич і Перемишль були осередками розвитку певних галузей промисловості, до них був значний вплив молоді, яка розраховувала у подальшому знайти тут роботу. Школи в інших містечках обслуговували ще й потреби прилеглих сіл. У деяких із них і дотепер функціонують училища, започатковані в польський і навіть австро-угорський періоди.

Науковий і практичний інтерес у контексті розвитку фахового шкільництва в Західній Україні становить історія функціонування Яворівської школи деревного промислу. Станом на 1936 рік у Яворові було три фахові школи: Державна школа деревообробного промислу, Державна столярна школа, Публічна фахова школа підвищення кваліфікації [8, с. 732, с. 740]. Оскільки всі кадрові зміни в навчальних закладах краю відбувалися відповідно до розпорядження Кураторії, інформація про них оприлюднювалась в її урядовому журналі. Тому з метою підготовки звіту про стан

розвитку фахового шкільництва в Польщі після впровадження освітньої реформи Кураторія зобов'язала навчальні заклади підготувати ґрунтовні довідки. Ці довідки мали таку структуру:

1. Короткий історичний опис школи.
2. Характеристика регіону і місця розташування школи.
3. Будівля школи.
4. Навчально-методичне та матеріально-технічне забезпечення.
5. Виховна робота.
6. Співпраця школи з громадськими і господарськими сферами міста.
7. Фінанси. 8. Зв'язок з випускниками.

Відповідно до інформації історичної довідки про Державну школу деревообробного промислу в місті Яворові та документів після 1939 року відомо, що вона була організована в 1896 році на потребу населення забезпечити молодь фахом, який мав сприяти її економічній самостійності. Завданням цієї школи було піднесення місцевого забавкарського промислу в двох напрямках: перший – впровадження більш шляхетних форм і поліпшення традиційної продукції, другий – забезпечити виробникам кращі заробітки [3].

Друге завдання полягало у формуванні в учнів такої кваліфікації, завдяки якій їх вироби вирізнялися б художньо-естетичними якостями, були конкурентоспроможними на ринку дерев'яного забавкарства, а також художніх меблів. Ця школа існує дотепер, змінивши через економічні обставини розташування. У 1963 році школу з Яворова перевели у смт. Івано-Франкове (Львівська обл.), ближче до меблевого комбінату, на якому учні проходили практику і значна частина залишалася працювати. Сьогодні ця школа носить назву художнє ПТУ імені Й.П. Станька в Івано-Франківську. Це одна з небагатьох фахових шкіл в Україні, яка працює в освітній галузі вже протягом 120 років, за винятком років трьох воєн на території Західної України. Усі роки існування ця школа поряд з іншими професіями готувала столярів-червонодеревців-різьбярів, якість підготовки яких є одним із джерел її успіху.

Таким чином, станом на початок 1939 року в Речі Посполитій практично була сформована нова система освіти, яка вже орієнтувалась на кращі освітні моделі європейських країн. Ставлення до фахової освіти суттєво змінилося, але сам процес її удосконалення потребував довшого часу і коштів. Відповідно до нової класифікації фахові школи поділялись за галузями економіки, профілями і видами. Як виявилось, в новій ситуації ще не вичерпали своїх можливостей доповнювальні школи, які дозволяли гнучкіше реагувати на регіональні потреби населення у фаховій освіті. В історії фахового шкільництва є школи, які тривалий час займаються освітою в одному напрямі. Прикладом такого державного навчального закладу в Західній Україні є художнє професійно-технічне училище імені Й.П. Станька (сmt. Івано-Франкове, Львівська область). До подальших досліджень відносимо виявлення джерел стійкості навчального закладу на ринку освітніх послуг.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Литвин В. Історія України : підручник / В. Литвин ; відп. ред. В. Смолій ; НАН України. Інститут історії України. – К. : Наукова думка, 2013. – 991 с.
2. Субтельна Г.В. Підвищення рівня фахової підготовки у професійному шкільництві Галичини: історико-педагогічний аспект : навч. посібник / Г.В.Субтельна, Я.Г.Камінецький, Л.Я.Криницька ; упор. Я.Г. Камінецький. – Л. : Норма, 2014. – 136 с.
3. ЦДІА України у Львові, ф. 179, оп. 4, спр. 633. Історична довідка про державну школу деревообробного промислу в м.Яворові. 1938 р. 11 арк.
4. ЦДІА, Львів, ф.179, о.4. спр.1456. Статистичні дані професійної школи у

містечку Янові за 1934-1937 pp. 8 ark.

5. ЦДІА, Львів, ф.179, о.4. spr.1460. Листування з професійною школою у м-ку Янові про організацію навчання, 1934-1938 pp. 50 ark.

6. Ясінчук Л. Азбука нації: Рідна школа та її вага / Л.Ясінчук. – Львів : Накладом «Рідної школи», 1931. – 32 с.

7. Dziennik urzędowy Kuratorjum Okręgu Szkolnego Lwowskiego. Rok XL. – Lwów. – 1936. – Numer 6. – 25 czerwca. – Dostęp: <http://bc.bj.uj.edu.pl/dlibra/plain-content?id=265802>

8. Dziennik urzędowy Kuratorium Okręgu Szkolnego Lwowskiego. Rok XI. . – Lwów. – 1936. – Numer 11. – 25 listopada. – Dostęp: <http://jbc.bj.uj.edu.pl/dlibra/plain-content?id=265807>

9. Miąso J., Kształcenie zawodowe młodzieży pracującej (1918-1939) / J.Miąso // Rozprawy z dziejów oświaty. – Tom 30. – 1987. – S. 135-156.

10. Miąso J., Szkoły zawodowe w Polsce w latach 1918-1939. Ich rozwój, organizacja i funkcje społeczne / J.Miąso. – Wrocław ;Warszawa ; Kraków ; Gdańsk ; Łódź : Wydawnictwo Polskiej Akademii Nauk, 1988. – S. 110-113.

11. Sadowska J. Jędrzejewiczowska reforma oświaty w latach 1932-1933 : doktorat; / Jolanta Sadowska ; Uniwersytet w Białymstoku, Instytut Historii. – Białystok, 1999. – Dostęp: <http://repozytorium.uwb.edu.pl/jspui/bitstream/11320/3123/1/doktorat.pdf>

12. Skrzywan S. Nowy ustrój szkolnictwa zawodowego / S.Skrzywan // Oświata i Wychowanie.– 1933. – nr 8-10.– S. 716-717.

13. Spis szkół zawodowych Rzeczypospolitej Polskiej. – Warszawa : Ministerstwo wyznań religijnych i oświecenia publicznego, 1929. – 78 s.

14. Statystyka szkolnictwa 1931/32. Serja B. Zeszyt 20. – Warszawa : Nakładem głównego urzędu statystycznego, 1933, 92 s. Dostęp: <http://pbc.gda.pl/dlibra/plain-content?id=27591>

REFERENCES (TRANSLATED & TRANSLITERATED)

1. Litvin V. IstorIya UkraYini : pIdruchnik / V. Litvin ; vIdp. red. V. SmolIy ; NAN UkraYini. Institut IstorIYi UkraYini. – K. : Naukova dumka, 2013. – 991 s.

2. Subtelna G.V. PIdvischennya rIvnya fahovoYi pIdgotovki u profesIynomu shkIlnitstvi Galichini: Istoriko-pedagogIchniy aspekt : navch. posIbnik / G.V.Subtelna, Ya.G.KamInetskiy, L.Ya.Krinitzka ; upor. Ya.G. KamInetskiy. – L. : Norma, 2014. – 136 s.

3. TsDIA UkraYini u LvovI, f. 179, op. 4, spr. 633. Istorichna dovIdka pro derzhavnu shkolu derevoobrobnogo promislu v m.YavorovI. 1938 r. 11 ark.

4. TsDIA, LvIv, f.179, o.4. spr.1456. StatistichnI danI profesIynoYi shkoli u mIstechku YanovI za 1934-1937 rr. 8 ark.

5. TsDIA, LvIv, f.179, o.4. spr.1460. Listuvannya z profesIynoyu shkoloju u m-ku YanovI pro organIzatsIyu navchannya, 1934-1938 rr. 50 ark.

6. YasInchuk L. Azbuka natsIYi: RIdna shkola ta YiYi vaga / L.YasInchuk. – LvIv : Nakladom «RIdnoYi shkoli», 1931. – 32 s.

7. Dziennik urzędowy Kuratorjum Okręgu Szkolnego Lwowskiego. Rok XL. – Lwów. – 1936. – Numer 6. – 25 czerwca. – Dostęp: <http://bc.bj.uj.edu.pl/dlibra/plain-content?id=265802>

8. Dziennik urzędowy Kuratorium Okręgu Szkolnego Lwowskiego. Rok XI. . – Lwów. – 1936. – Numer 11. – 25 listopada. – Dostęp: <http://jbc.bj.uj.edu.pl/dlibra/plain-content?id=265807>

9. Miąso, J., Kształcenie zawodowe młodzieży pracującej (1918-1939) / J.Miąso // Rozprawy z dziejów oświaty. – Tom 30. – 1987. – S. 135-156.

10. Miąso, J., Szkoły zawodowe w Polsce w latach 1918-1939. Ich rozwój, organizacja i funkcje społeczne / J.Miąso. – Wrocław ;Warszawa ; Kraków ; Gdańsk ; Łódź : Wydawnictwo

Polskiej Akademii Nauk, 1988. – S. 110-113.

11. Sadowska, J. Jędrzejewiczowska reforma oświaty w latach 1932-1933 : doktorat; / Jolanta Sadowska ; Uniwersytet w Białymstoku, Instytut Historii. – Białystok, 1999. – Dostęp: <http://repozytorium.uwb.edu.pl/jspui/bitstream/11320/3123/1/doktorat.pdf>

12. Skrzywan, S. Nowy ustrój szkolnictwa zawodowego / S. Skrzywan // Oświata i Wychowanie.– 1933. – nr 8-10.– S. 716-717.

13. Spis szkół zawodowych Rzeczypospolitej Polskiej. – Warszawa : Ministerstwo wyznań religijnych i oświecenia publicznego, 1929. – 78 s.

Slipchyshyn L.V. The development of professional schooling in western Ukraine in independent terms of Poland (1918-1939)

The article analyzes the changes in polish educational system of 1918-1939 years, which occurred as a result of its reformation. First of all the reform affected general education making it possible to bring order in specialties and professions in future, to create a coherent system of professional schooling and agree the requirements for admission. It was established that in times of transition professional schools continued to work according to the old educational models, and new schools had to correspond to the officially recognized main types of schools - gymnasiums and high lyceums. The task of the new types of professional schools was to restore confidence of population concerning the quality of graduate training and strengthening educational and general cultural features.

The author sets whole national statistic data of professional school pupils' division by different features. It was established that the majority of students were taught at the expense of the state and private individuals, the least amount of pupils - by local authorities. A few number of professional schools were established at enterprises, which at that time had a small amount of employees. The article investigates the changes influence in education on the development of professional schooling system in eastern Galicia, in particular Lviv School District, composed of Lviv, Ternopil and Stanislav provinces.

The article highlights the attitude of Ukrainian teachers to these changes who marked their positive impact on the new structure of education and its quality. Statistical data on the specialized schools' functioning in the Lviv province is represented. The author sets an example of establishment and functioning of one of the oldest professional schools in Western Ukraine, which is based on the discovered historical sources. The main source of information about the professional school was a historical reference that the administration was obliged to submit to the ministry and a summary report on the state of professional schooling in Poland.

Keywords: *Western Ukraine; a qualified worker; Polish period (1918-1939); educational system; professional schooling.*

Слипчишин Л.В. Развитие профессионального образования западной Украины в условиях независимой Польши (1918–1939)

В статье проанализированы изменения в польской системе образования 1918-1939 годов, произошедшие вследствие ее реформирования. Рассмотрено влияние изменений в образовании на развитие профессионального школ в Восточной Галичине. Показано отношение к этим изменениям украинских педагогов, которые отмечали положительное влияние новой структуры образования на ее качество. Представлены статистические данные о функционировании специализированных школ в Речи Посполитой и Львовском воеводстве. Приведен пример создания и функционирования одной из старейших профессиональных школ в Западной Украине, основанный на найденных исторических источниках.

Ключевые слова: *Западная Украина; квалифицированный специалист; польский период (1918-1939); профессиональное образование; система образования.*